

Rik Coolsaet

**Peter Debaere, Goedele De Keersmaecker, Jennifer Kesteleyn,
Dries Lesage, Skander Nasra, Thijs Van de Graaf, Mattias
Vermeiren**

Macht en waarden in de wereldpolitiek

Actuele vraagstukken in de internationale politiek

Editie 2010-2011

Inhoud

Inleiding

Deel 1. De jaren 90: de postbipolaire transitie

- 1. Van illusie naar desillusie**
 1. De euforie: een ‘Nieuwe Wereldorde’
 - 1.1. Een wereld zonder oorlog
 - 1.2. Welzijn voor iedereen
 2. De desillusie: een wereldwanorde
 - 2.1. De weerwraak van de geopolitiek
 - 2.2. Economische rampspoed
 3. Universeel onbehagen
 4. Internationale (on)veiligheid: perceptie en realiteit.....
 5. Paradigmastrijd.....
- 2. Recurrenties in de geschiedenis van de wereldpolitiek**
 1. Het komen en gaan van grote mogendheden.....
 2. Een nieuwe technologische transformatie
 3. Mondialisering: een *déjà vu*
 4. De slingerbeweging van staat naar markt – en terug.....
 5. Systemische onzekerheid en *identity politics*

Deel 2. De interpolaire wereldorde

- 3. De basisdynamiek in de hedendaagse wereldpolitiek**
 1. Macht in de internationale betrekkingen vandaag
 2. De drie ‘wetten’ van de multipolaire wereldorde.....
 - 2.1. Opkomst en verval van grote mogendheden
 - 2.2. Afwisseling van samenwerking en confrontatie
 - 2.3. Internationale stabiliteit bij overkoepelende doelstelling
 - 2.4. Een ‘interpolaire’ wereldorde ?
 3. De economische macht: bron van alle macht
 - 3.1. De ‘Grote Recessie’ van 2008
 4. De militaire macht: de terugkeer van de klassieke machtspolitiek
 5. De politieke macht: de spanning tussen macht en legitimiteit

Besluit
- 4. De grootmachten van deze tijd**
 1. De Verenigde Staten: ‘*primus inter pares*’
 2. De Europese Unie: economische reus, militaire dwerg, politiek model?
 3. China: ‘terugkeer’ op het wereldtoneel
 4. Rusland: de renaissance van een grootmacht ?
- 5. De mondiale geopolitieke breuklijnen**

1. Verenigde Staten – China	
2. Verenigde Staten – Rusland	
3. Verenigde Staten – Europese Unie	
4. Europese Unie – China	
5. Europese Unie – Rusland	
Conclusie	

6. De regionale geopolitieke breuklijnen

1. Afrika	
2. Azië	
3. Europa	
4. Midden-Oosten	
5. Latijns-Amerika	

Deel 3. Veiligheid en diplomatie

7. Vrede en Veiligheid

1. Bewapening en ontwapening: de erfenis van de Koude Oorlog
 - 1.1. *Militaire uitgaven: van vredesdividend naar een nieuwe wedloop?*
 - 1.2. *Militaire veiligheid in de 21ste eeuw*
 - 1.3. *Wapenbeheersing en ontwapening in Europa*
 - 1.4. *Multilaterale en andere ontwapeningsafspraken*
 - 1.5. *De nucleaire strategische balans*
 - 1.6. *De verspreiding van kernwapens*
 - 1.7. *De toekomst: naar een verdere afbouw van de kernwapenarsenalen?*
2. De ‘nieuwe’ veiligheidsagenda
 - 2.1. *Het nieuwe veiligheidsdiscours*
 - 2.2. *Klimaatverandering en conflict*
 - 2.2. *De nieuwe energiecrisis*
 - 2.3. *Naar een mondiale watercrisis ?*

8. Terrorisme: cycli, oorzaken, controverses

1. Retoriek en perceptie
2. Wat is terrorisme ?
- 2.1. *Methodologische barrières*
- 2.2. *De ‘essentie van het terrorisme’*
- 2.3. *Wat is ‘internationaal’ terrorisme ?*
3. De drie golven van het hedendaagse internationale terrorisme
- 3.1. *Het anarchistische terrorisme*
- 3.2. *Het extreem rechtse terrorisme tijdens het interbellum*
- 3.3. *Het jihadi-terrorisme*
4. Terreurbestrijding in het post-al-Qaeda-tijdperk

9. Nieuwe wereldorde, nieuwe diplomatie ?

1. Inleiding
2. De Westfaalse diplomatieke transformatie
- 2.1. *De opdrachtgevers*
- 2.2. *De manier van werken*

2.3. <i>De diplomatieke agenda</i>	
3. De twee grote aanpassingen van de moderne diplomatie	
3.1. <i>Bevoegdheidsverschuiving in soevereiniteit en diplomatie</i>	
3.2. <i>De opkomst van de multilaterale diplomatie</i>	
3.3. <i>De diplomatieke constanten</i>	
4. De diplomatieke aanpassingen vanaf het einde van de twintigste eeuw [iedereen]	
4.1. <i>Nieuwe actoren op de diplomatieke scène</i>	
4.2. <i>Hoe nieuw is echter 'nieuw' ?</i>	
5. Crisis van het multilateralisme ?	
Besluit	

Lijst der figuren

Figuur 1 – Evolutie van het aantal VN-vredeshandhavers (1991-2000)	
Figuur 2 – Evolutie van het aantal conflicten in de wereld (1990-2003)	
Figuur 3 – Evolutie van enkele extreem rechtse partijen in Europa	
Figuur 4 – Evolutie van niet-Europese migratie naar West-Europese landen (1981-2000)	
Figuur 5 – Universeel onbehagen	
Figuur 6 – Regionale percepties van de internationale veiligheid	
Figuur 7 – Aantal militaire conflicten in de wereld (1949-2002)	
Figuur 8 – Omvang van gewapende conflicten (1945-2005)	
Figuur 9 – Aantal oorlogen (1816-2002)	
Figuur 10 – Aantal internationale crises (1946-2001)	
Figuur 11 – Aantal genocides en politicides (1956-2005)	
Figuur 12 – Aantal vluchtelingen en ontheemden (1946-2003)	
Figuur 13 – Aantal en soorten politieke stelsels in de wereld (1946-2004)	
Figuur 14 – Politieke repressie (1980-2003)	
Figuur 15 – Aantal (pogingen tot) staatsgreep (1945-2004)	
Figuur 16 – De analyseniveaus in de internationale betrekkingen	
Figuur 17 – Moet Europa zich onafhankelijker opstellen t.o.v. Washington ?	
Figuur 18 – Evolutie bnp Japan (1990-2008)	
Figuur 19 – Aandeel per sector in tewerkstelling in België, 1953-1996	
Figuur 20 – BNP/capita in de armste en de rijkste landen, 1960-62 en 2000-2	
Figuur 21 – Evolutie van de inkomensongelijkheid tussen landen	
Figuur 22 – Aandeel in nationale rijkdom van de Verenigde Staten (1925-2005)	
Figuur 23 – Evolutie loonwaaier bij voltijdse mannelijke werknemers (1978-1990)	
Figuur 24 – Kapitaalmobiliteit (1860-2000)	
Figuur 25 – Systemische onzekerheid: samenvatting	
Figuur 26 – Binnen minder dan 40 jaar beschikken de BRIC's over een groter bnp dan de G6	
Figuur 27 – Verdeling IMF quota (2009)	
Figuur 28 – Afname industriële productie: Grote Recessie versus Grote Depressie	
Figuur 29 – Afname mondiale aandelenmarkten: Grote Recessie versus Grote Depressie	
Figuur 30 – Evolutie internationale handel: Grote Recessie versus Grote Depressie	
Figuur 31 – Monetaire expansie: Grote Recessie versus Grote Depressie	
Figuur 32 – Budgettaire expansie: Grote Recessie versus Grote Depressie	
Figuur 33 – Geschatte bnp-groei in 2007 en 2008 (in procent)	
Figuur 34 – Groei mondiaal bnp 1970-2015 (in procent)	
Figuur 35 – Industriële productie (2006=100)	
Figuur 36 – Grootste economieën in de wereld (2027-2050)	
Figuur 37 – De basisdynamiek in de hedendaagse wereldpolitiek tijdens de eerste decennia van de eenentwintigste eeuw	
Figuur 38 – Evolutie van de 'nationale macht' als procent van mondiale macht (2005-2025) ...	
Figuur 39 – De machtsingrediënten van een grootmacht	
Figuur 40 – Europese visies over de Amerikaanse leidersrol in de wereldpolitiek (2002-2009)	
Figuur 41 – Evaluatie van de houding van de Verenigde Staten	
Figuur 42 – Evolutie van het Amerikaans isolationisme	
Figuur 43 – De Amerikaanse publieke opinie en het multilateralisme	
Figuur 44 – De Europese publieke opinie tegenover Europa als grootmacht	
Figuur 45 – Evaluatie van de EU-invloed in de wereldpolitiek	

Figuur 46 – Evolutie Chinese bijdrage in VN-vredesoperaties (2000-2007)	
Figuur 47 – Botsende soevereiniteitsclaims in de Zuid-Chinese Zee	
Figuur 48 – De Amerikaans-Europese ‘vriendschapsthermometer’	
Figuur 49 – De trans-Atlantische band in cijfers	
Figuur 50 – Proeve van een hedendaags internationaal sociaal contract	
Figuur 51 – Zuid-Azië	
Figuur 52 – Noordoost-Azië	
Figuur 53 – Zuidoost-Azië	
Figuur 54 – Oceanië	
Figuur 55 – Democratie en islam	
Figuur 56 – Grenzen en Israëlische nederzettingen	
Figuur 57 – Latijns-Amerika	
Figuur 58 – Militaire uitgaven in 2009	
Figuur 59 – Mondiale wapenbeheersingsarchitectuur	
Figuur 60 – Kernladingen van de erkende kernmachten	
Figuur 61 – Belangrijkste olietransportroutes in Centraal-Azië en de zuidelijke Kaukasus	
Figuur 62 – Belangrijkste gastransportroutes in Centraal-Azië en de zuidelijke Kaukasus	
Figuur 63 – Aantal internationale terreuraanslagen (1977-2003)	
Figuur 64 – Aantal internationale terreuraanslagen (1968-2003)	
Figuur 65 – Aantal internationale terreuraanslagen (1968-2006)	
Figuur 66 – Aantal slachtoffers internationaal terrorisme (1968-2006)	
Figuur 67 – Al-Qaeda, een bedreiging voor de Arabische wereld	
Figuur 68 – Houding van de Britse moslims na de aanslagen van 7 juli 2005 in Londen	
Figuur 69 – Groei van het aantal internationale ngo’s en ngo’s met raadgevende status bij Ecosoc	